

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Pakarinen, Anna

Title: "Mul riitti kerrottavaa, kokemuksista melodraamaa" : kertomus, koherenssi ja kulttuurihyvinvointi rap-artisti Cheekin uranpäättöstrilogiassa

Year: 2024

Version: Published version

Copyright: © 2024 Nuorisotutkimus

Rights: CC BY-NC-ND 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Please cite the original version:

Pakarinen, A. (2024). "Mul riitti kerrottavaa, kokemuksista melodraamaa" : kertomus, koherenssi ja kulttuurihyvinvointi rap-artisti Cheekin uranpäättöstrilogiassa. *Nuorisotutkimus*, 42(1), 23-39. <https://doi.org/10.57049/nuorisotutkimus.9145124>

”Mul riitti kerrottavaa, kokemuksista melodraamaa”

Kertomus, koherenssi ja kulttuurihyvinvointi
rap-artisti Cheekin uranpäättöstrilogiassa

Anna Pakarinen

Tutkin artikkelissani suomalaisen populaarikulttuurin suurimpiin ilmiöihin kuuluvan rap-artisti Cheekin uranpäättöstrilogian kertomuksia kulttuurihyvinvoinnin kontekstissa. Cheekin intermediaalinen uranpäättöstrilogia rakentuu usean eri ilmaisuvälineen vuorovaikutukselle ja koostuu kolmesta omaelämäkerrallisesta teoksesta: *Alpha Omega* -albumista (2015), *JHT – musta lammas* -kirjasta (Aaltonen 2016) ja *Veljeni vartija* -elokuvasta (Siili 2018). Tutkimustavoitteenani on selvittää, millaisia koherenssia rakentavia ja reflektioivia kertomuksia Cheekin sanoituksissa konteksteineen on ja millainen suhde niillä on kulttuurihyvinvointiin sekä mielenterveyden kulttuurisiin diskursseihin. Tutkimusmetodinani on koherenssin käsitteen ohjaama sanoitusten analyysi, jota kontekstoin dialogisissa teemahaastatteluissa Jare Tiihosen kanssa tuottamiini aineistoihin. Artikkelissani tarkastelen koherenssin rakentumista sekä uranpäättöstrilogian muodossa että sisällössä. Poeettisen tutkimuksen pohjalta avaan artikkelissani myös aikaisemman tutkimuksen tunnistamia näkökulmia räpin sovellettavuudesta nuoris- ja mielenterveytyydessä. Artikkelissani osoitan, että Cheekin uranpäättöstrilogia on kertomuksissaan omaleimaisesti koherenssia rakentava ja reflektioiva kokonaisuus, jonka ilmaisukeinot ja teemat havainnollistavat myös räpin taideterapeuttisia ulottuvuuksia tekijöiden ja vastaanottajien näkökulmista. Cheekin uranpäättöstrilogia tuottaa kulttuurisesti tärkeän diskurssin, jossa mielenterveyden käsitteleminen ja käsittäminen ei asetu tarkkarajaisiin kategorioihin. Samalla se viitoittaa jatkumoa, jossa räpin kertomukset toimivat alati monimuotoistuvana, kulttuurihyvinvointia tuottavana voimavarana nuorisokulttuurissa.

Asiasanat: koherenssi, rap, resilienssi, Cheek, kulttuurihyvinvointi

Suomalaisen populaarikulttuurin suurimpiin ilmiöihin kuuluvan rap-artisti Cheekin tuotanto rakentaa osaltaan suomalaisessa räpissä alati kasvavaa jatkumoa, joka käsittelee moniulotteisesti mielen hyvin- ja pahoinvoinnin teemaa ja muokkaa mielenterveyden kulttuurisia diskursseja. Tutkin artikkelissani Cheekin *Alpha Omega* -albumin (2015a) ja sen aloittaman uranpäättöstrilogian kertomusten suhdetta kulttuurihyvinvointiin. Cheekin intermediaalinen uranpäättöstrilogia koostuu kolmesta omaelämäkerrallisesta teoksesta: albumin lisäksi *JHT – musta lammas* -kirjasta (Aaltonen 2016) ja *Veljeni vartija* -elokuvasta (Siili 2018). Kulttuurihyvinvoinnilla tarkoitetaan koettua hyvinvointia ja itsensä toteuttamista niin, että se tuottaa omaa olemassaoloa vahvistavia merkityksiä, reittejä arkitodellisuuden ohi ja osallisuuden kokemuksia. Tällaiset hyvinvointia tuottavat kulttuurin, taiteen ja luovuuden perusoikeudet voivat toteutua taiteen tekemisen, kokemisen tai laajemmin leikillisen, kokeilevan ja tutkivan asenteen kautta. (Huhtinen-Hildén ym. 2020; ks. myös Fancourt & Finn 2019; Aholainen ym. 2021.) Tällaisen asenteen lisäksi etenkin autenttisuuden arvolle rakentuva rap pohjaa usein omaelämäkerrallisille kertomuksille (Bradley 2017, 133–147; Miettinen & Salminen 2019, 266–300), mikä korostuu Cheekin tuotannossa.¹ Omaelämäkerrallisella kertomuksella on keskeinen rooli myös taideterapeuttisissa näkökulmissa: kokemuksen sanoittaminen taiteeksi on kognitiivista toimintaa, joka voi auttaa taiteen tekijää ja vastaanottajaa tulemaan tietoiseksi omista ajattelemisen ja tuntemisen tavoistaan (esim. Knuutila 2006).

Cheek eli Jare Tiihonen on omakustannealbumeilla uransa aloittanut rap-artisti, jonka tuotanto nousi suomalaisessa populaarikulttuurissa 2000-luvulla suureksi ja vahvasti tunteita herättäneeksi ilmiöksi. Cheek päätti

20-vuotisen artistiuransa vuonna 2018. Ilmiöön liittyi mittava mediahuomio, joka nosti usein esiin ulkomaalaisia seikkoja ilmaisukeinojen, tulkintojen tai tuotannossa rakentuvan kokonaiskuvan tarkastelun sijasta (ks. myös Blanco Sequeiros 2019). Cheekin artistiuran aikana valtavirtaistunut ja monimuotoistunut rap on noussut myös akateemisen tutkimuksen (ks. Westinen 2014; Rantakallio 2019; Sykäri ym. 2019) ja sen popularisoinnin (ks. Westinen 2023) kohteeksi, mutta aikaisempaa mielenterveysteemaan tarkentavaa tutkimusta ei ole toteutettu. Artikkelini avaa poeettisella eli kirjallisuustieteellisesti ilmaisukeinoin tarkentavalla lukutavalla uusia näkökulmia Cheekin tuotantoon ja sen suhteeseen kulttuurihyvinvointiin sekä mielenterveyden kulttuuriisiin diskursseihin (ks. myös Pakarinen 2023; Pakarinen julkaisu tulossa). Näkökulmat voivat olla sovellettavissa myös laajemmin räpin tuotantoihin, joissa korostuvat räpin poetiikalle ominaiset voimavarakeskeiset piirteet.

Artikkelini tutkimuskysymyksenä tarkastelen, millaisia räpille ominaisia koherenssia rakentavia tai reflektioivia kertomuksia Cheekin sanoituksissa on ja millainen suhde niillä on kulttuurihyvinvointiin sekä mielenterveyden käsittämisen ja käsittelemisen tapoihin.² Räpin kontekstissa määrittelen kertomuksen ajallisesti, kausaalisesti tai molemmin perustein strukturoiduksi tapahtumien sarjaksi, jonka etenkin runous kommunikoi useimmiten ihmismielen näkökulmasta (Hühn 2013; kertomuksen käsitteen moninaisuudesta ks. myös Tammi 2009). Artikkelissani lähestyn Cheekin kertomusten suhdetta kulttuurihyvinvointiin koherenssin käsitteellä. Määrittelen poettisen koherenssin eheän kertomuksen piirteeksi sekä mahdollistuvaksi tulkinnaksi, joka tekee teoksesta kielellisten ja kontekstoivien piirteiden perusteella tilanteeseen nähden mielekkään ja tehokkaasti kommunikoivan (Toolan 2013). Psykologias-

sa koherenssi merkitsee mielenterveydelle keskeistä uskoa omaan kykyyn vaikuttaa oman elämänsä tapahtumiin ja ymmärrystä siitä, että haasteet voivat olla merkityksellinen osa elämää (Poijula 2020, 95; 207). Koherenssi on keskeinen lähikäsite tutkimustani taustoitavalle resilienssin käsitteelle, jolla tarkoitan laajasti mielen voimavaroja haastavissa tilanteissa (Poijula 2020, 16–17; ks. myös Masten 2001; Gustafsberg 2021). Koherenssin teema yhdistää mielen ja kielen, sillä niiden vuorovaikutus voi luoda hyvinvointia tuottamalla tunteen yksilön mahdollisuuksista vaikuttaa ympäristöönsä (ks. Cyrulnik 2009, 221). Näkökulma lähestyy nuoriso- ja mielenterveytyydessä keskeistä toimijuuden käsitettä. Historiansa alusta alkaen rap on ollut leimallisesti toimijuutta: oman tilanteen haltuun ottamista ja aktiivista kokemusten uudelleentulkintaa, joka on toiminut vastapuheena ja voimavarana esimerkiksi rakenteellisesti marginalisoitujen ihmisten keskuudessa (ks. Chang 2008; Hadley & Yancy 2012; Travis 2012; 2015).³

Artikkelini tutkimusmetodin on koherenssin käsitteen ohjaama sanoitusten analyysi, jota kontekstoin poetiikan ja psykologian teorioihin. Sovellan artikkelissani myös dialogisissa teemahaastattelussa Jare Tiihosen kanssa tuottamaani ja teoriainformoidun teemoittelun keinoin analysoimaani aineistoa.⁴ Hiphop-tutkimuksen dialogisen eetoksen (ks. Alim 2006) lisäksi koherenssin teoria korostaa tekstin tulkinnassa sen historiallisia ja kulttuurisia konteksteja, genren konventioita ja taiteilijan intentioita (ks. Toolan 2013). Artikkeliani taustoittaakin haastatteluaineistoissani korostuva taiteen rooli itseilmaisuna, kommunikaationa, tapana purkaa tunteita, altavastajuuden motivoimana toimijuutena ja sovinnaisen diskursioiden haastamisena (Tiihonen 2021; 2022). Cheekin tuotannossa kappaleita on kaikkiaan yli 150, joista rajaan artikkelini aineistoksi

kertomuspiirteiden kannalta havainnollisen *Alpha Omega* -albumin (2015a) sanoitukset. Luen sanoituksia trilogiassa sitä seuraavien teosten eli omaelämäkerrallisen *JHT – musta lammas* -kirjan (Aaltonen 2016) ja *Veljeni Vartija* -elokuvan (Siili 2018) kertomusten konteksteissa.⁵ Albumista, kirjasta ja elokuvasta rakentuu niiden vuorovaikutukselle perustuva harkittu kokonaiskompositio, joka kasvaa sanoituksista eri elementteihin laajentuvaksi koherentiksi tekstimaailmaksi (ks. Stockwell 2009, 6–7; Stockwell 2020, 155–175; Toolan 2013). Tarkastelenkin Cheekin kertomusten koherenssia artikkelissani sekä muodon että sisällön alueilla.

Resilientti rap nousi alakulttuurista valtavirtaan

Räpillä on merkittävä rooli suomalaisessa nuoriso- ja populaarikulttuurissa tämän hetken kuunnelluimpana musiikkina ja monipuolisena alustana erilaisille inhimillisen kokemusmaailman kertomuksille (esim. Sirén 2022). Hiphop syntyi 1970-luvulla Yhdysvalloissa New Yorkin Bronxissa – sekä hauskanpitona että kantaaottavana vastapuheena mustia ja ruskeita marginalisoituja ryhmiä koskevista rakenteellisista epäkohdista. Usein hiphop käsitetään neljä elementtiä kattavaksi nuorison alakulttuuriksi. Sen osa-alueet ovat breikkaus, graffiti, dj-toiminta ja räppääminen, joista viimeisin on suomalaisessa populaarikulttuurissa nousut kenties näkyvimpään asemaan. Räpin juuret ovat afroamerikkalaisissa musiikillisen, runollisen ja kehollisen ilmaisun moninaisissa perinteissä, jotka globaalisti levitessään muodostavat sekä perinteitä seuraavia että niitä uudistavia lokaaleja ilmaisumuotoja (esim. Miettinen & Salminen 2019; Sykäri ym. 2019; Yli-Suvanto 2021; 2023).

Suomeen hiphop-kulttuuri saapui jo 1980-luvun alkupuolella elokuvien välit-

tämänä (ks. Miettinen & Salminen 2019, 22–25). Yksityiskohtaisia ja toinen toistaan refleктоivia kartoituksia suomalaisen räpin historiasta on julkaistu useita (ks. Westinen 2014; Kärjä 2019; Miettinen & Salminen 2019; Rantakallio 2019; Sykäri ym. 2019; Westinen 2023). Suomessa rap kasvoi alakulttuureista populaarimusiikiksi 2010-luvun aikana, jolloin Cheek ja lukuisat muut artistit valloittivat striimauslistojen ohella festivaalilavoja sekä monipuolisesti median ja viihteen areenoita. Tutkimuksessa suomalaisen räpin historia käsitetään usein (toki rajapinnoiltaan liukuvina ja erilaisia tulkintoja tuottavina) aaltona, joista Cheekin tuotanto sijoittuu kolmanteen aaltoon. (Ks. Westinen 2014, 35–46; Kärjä 2019, 92–96; Rantakallio 2019, 77–84; Westinen 2023, 30–38.) Cheekin artistiuran lopettamisen voi tulkita päättävän tämän ajanjakson (Rantakallio 2019, 82–83; Westinen 2023, 36–37), jonka aikana ja seurauksena rap on monipuolistunut erilaisiin alagenreihin, musiikkityyleihin, sanoitusteemoihin ja artistipositioihin. Elina Westisen (2023, 18) mukaan rap on tällä hetkellä suomalaisen populaarimusiikin lajeista myös etnisesti monimuotoisinta: neljännessä aallossa entistä useammat nuoret löytävät äänensä räpin kautta. Räpin kuvaston monipuolistumista havainnollistavat mustien ja ruskeiden sekä saamelais- ja romanitauastaisten rap-artistien tuotannot (ks. Westinen 2023), intersektionaaliset näkökulmat sekä eri sukupuolia edustavat rap-artistit (ks. Rantakallio & Strand 2021). Cheekin tuotanto on niin ikään suosittua viisi vuotta artistiuran päättämisen jälkeenkin: artikkelini editointihetkellä syksyllä 2023 kappaleet saivat esimerkiksi suoratoistopalvelu Spotifyssa keskimäärin runsaat miljoona kuuntelukertaa viikossa (Tiuhonen 2023).

Räpin suosio näkyy myös yliopistoissa kasvavana kiinnostuksena opiskelijoiden ja tutkijoiden keskuudessa. Hiphop-aiheisia kurs-

seja ja luentoja toteutetaan yliopistojen lisäksi ammattikorkeakouluissa, ammattiopistoissa, kansanopistoissa ja työpajatoimintana. Ensimmäiset suomalaiset hiphop-aiheiset opinnyytteet on tehty nuorisotutkimuksen parissa 1990-luvulla. 2000-luvun aikana etenkin suomalainen rap on vakiintunut suosituksi oppinnyyteaiheeksi useilla eri tieteenaloilla. (Rantakallio & Westinen 2022.) Suomiräpistä valmistunut ensimmäinen väitöskirja käsittelee räpin perustaviin arvoihin kuuluvaa autenttisuutta (Westinen 2014) ja toinen väitöskirja uushenkisiä diskursseja underground-räpissä (Rantakallio 2019). Cheekin poetiikkaan ja kulttuurihyvinvointiin tarkentavan tutkimukseni lisäksi räpistä on tekeillä muitakin väitöskirjoja, esimerkiksi räpin paikallisuuksien (aiheen edeltävästä tutkimuksesta ks. Saaristo 2023) ja räpin maskuliinisuuksien (ks. Rinta-Pollari julkaisu tulossa) representaatioista.

Vaikka hiphopin kokonaisuutta ei voi enää luonnehtia ainoastaan nuorisokulttuuriksi, sen voi parhaillaan tulkita rakentavan siltoja sukupolvien välille. Räpin kertomukset, niille rakentuva populaari keskustelu ja akateeminen tutkimus havainnollistavat kaikki osaltaan tavoitetta tarkastella monipuolisesti ajassa esiin nousevia ilmiöitä ja etenkin sitä, millaisina ne avautuvat nuorison kokemusmaailmassa. Myös Cheekin uranpäättöstrilogian kokonaisuus on havainnollinen esimerkki erilaisia kategorioita sekoittavasta räpistä, jolla on ollut ohittamaton merkitys aikansa nuorisokulttuurissa ja suomalaisen räpin aseman vakiinnuttamisessa. Kontekstoinkin artikkelini myös tulkintahetkeni rap-kontekstiin, mikä osoittaa kiinnostavan kulttuurisen jatkumon rakentumista eri aikakausien nuorisokulttuurien välille.

Cheekin tuotannossa kertomusten voi usein tulkita palaavan resilienssin paradoksin teemaan. Resilienssin paradoksi merkitsee tilannetta, jossa haastavat kokemukset voivat tuottaa ristiriitaisesti tarkoituksenmukaisia

ja voimavaraksi muuttuvia vaikutuksia (Cy-rulnik 2009, 21–25; Poijula 2020, 21–25). Ajanmukaisissa resilienssiteorioissa koherenssi ei rakennukaan haavoittumattomuudelle vaan paradoksaalisesti haavoittuvuuden kohtaamiselle, mistä Cheekin uranpäästötrilogia on havainnollinen esimerkki eräänlaisena menestyksen ja menetyksen teemojen yhdistelmänä. Piirre havainnollistuu myös rap-taustaisessa nuoriso- ja mielenterveystyössä ja sen ajankohtaisessa tutkimuksessa. Erilaisia haasteita ja niistä selviytymistä käsittelevät omaelämäkerralliset tuotannot ovat eduksi ratkaisukeskeisissä terapiamuodoissa niin rap-sanoittamisen kuin rap-sanoitusten kuuntelemisen näkökulmista. (Ks. Donnenwerth 2012; Viega 2012.)⁶

Muodon koherenssi korostaa sisällön merkitystä

Cheekin *Alpha Omega* -albumin kokonaisuus on kuin runomuotoon referoitu pienoiskuva sille dialogisesta *JHT – musta lammas* -elämäkertakirjasta, jonka nimen raamatullinen viittaus mustaan lampaaseen kuvaa yksilön ulkopuolisuuden kokemusta suhteessa yhteisöön. Paradoksaalisesti albuminimen raamatullinen viittaus alpha omegaan taas rakentaa kaiken kattavan totaliteetin merkitystä, jolloin jo teosten nimiä voi tulkita paradokseista koherenssia etsivänä taustoituksena. Myös elämäkerrallinen *Veljeni vartija* -elokuva täydentää raamatullisten viittausten trilogiaa ja lisää yksilölliseen reflektioon painokkaasti yhteisöllisen ulottuvuuden. Koherenssia tuottavat konventiot vaikuttavat taiteessa usein juuri raamatullisille perinteille rakentuvana muotona, joka korostaa esimerkiksi tarinan johdonmukaista kaarta alusta loppuun, toistoja, kolmea pyhänä lukuna sekä liikettä kertomuksen eri osien välillä (Toolan 2013; ks. myös Frye 1981). Myös Cheekin tuotannon

kokonaiskomposition ratkaisut, kuten uranpäästötrilogia ja toistuvat oman tuotannon sisäiset viittaukset niin musiikillisten, sanallisten kuin visuaalisten elementtien alueilla edustavat havainnollisesti sanoitusten tasoa laajempaa taiteen tekemisen tapaa (ks. myös Pakarinen 2023). Sen voi tulkita tehostavan sanoituksillekin ominaista suuruuden estetiikan, ikuisen kertomuksen ja koherenssin tavoittelemista. Koherenssi tuottaa usein myös resonanssin ja immersion eli vastaanottajan voimakkaan tunnepitoisen samaistumisen taiteeseen, mikä voi sitouttaa omien kokemusten tietoiseen tai tiedostamattomaan reflektioon (ks. Stockwell 2009, 11; 15; Stockwell 2020, 194–222).

Alpha Omega -albumin avaa sen nimikappale ”Alpha Omega”, joka korostaa lukuvihjeen omaisesti alusta loppuun kronologisesti rakentuvaa kaarta.⁷ Ensimmäisen ja viimeisen kappaleen välillä albumin disposition eli kappaleiden harkitun jäsentelyn voi tulkita rakentavan osin kronologista omaelämäkerrallista kertomusta. Albumin dispositio mukailee myös kehityskertomuksen muotoa, jossa päähenkilö kohtaa haasteita, selviytyy ja jollain tavalla muuttuu. Raphael Travis (2012, 139–141; 148; 158) painottaa juuri kehityskertomusta viihteellisen räpin sanoituksille ominaisena ja taideterapeutisena piirteenä. Kehityskertomus korostuu rap-sanoituksissa tekijälle ja vastaanottajalle reflektiota tarjoavana ulottuvuutena (Travis 2012, 158). *Alpha Omega* -galla sekä albumin kokonaiskompositio että yksittäiset sanoitukset liikkuvat tragedioista rap-dominanssin, itsereflektion ja huumorin kautta tavoittelemaan katharttista mielenrauhaa, jossa ”tarinat jää elämään” albumin päättävän kappaleen kertosaheen mukaisesti. ”Valot sammuu” -kappale on jälleen pienoiskuva pienoiskuvan sisällä: sanoituksensa mukaisesti se sulkee ympyrän (jota voi tulkita konkreettisesitkin koherenssin metaforana) ja summaa omaelämäkerrallisesti koko artisti-

uran tarinan. ”Valot sammuu” -kappale kehystää keskeisimmin myös elämäkertakirjan tarinaa laajempaa tekstimaailmaa rakentaen, mitä korostavat eksplisiittiset viittaukset sanoitukseen läpi kirjan (ks. Aaltonen 2017, 97; 247; 289–290; 296; 310; 341; 430; 435; 438; 490).

Räpin tutkimus edellyttää aina myös taiteen kaksoisroolin tiedostamista runoutena ja musiikkina (esim. Kainulainen ym. 2018). Kuten Inka Rantakallio (2018, 363) esittää, räpissä runouden ja musiikin leikkauspinta on syvempi kuin missään muussa populaarimusiikin muodossa. Musiikilliset elementit lisäävät taiteen vaikuttavuutta myös mielen kehollisuuden kautta, tuottavat immersiota ja osallistuvat kertomuksen rakentamiseen (Travis 2015, 192–193; Bradley 2017). Cheekin albumilla popin piirteiden yhdistämisen ajoittain vakaviin sanoituksiin voi tulkita heijastavan ja rakentavan räpille ja albumin sisällölle ominaista resilienssin eetosta, joka ei suostu luopumaan ilosta surunkaan keskellä. *Alpha Omegan* monitasoisia musiikillisiä ja sanoituksellisia viittausverkostoja korostaa myös visuaalinen koherenssi (ks. myös Pakarinen 2023). Se ulottuu albumin kansitaiteesta musiikkivideoihin, konserttimateriaaleihin ja jopa artistin pukeutumiseen. Cheekin uranpäättöstrilogian kertomuksissa ovatkin tunnistettavissa Peter Stockwellin (2009, 24; 2020, 155–175) kuvaamat sanoitusten taso laajemman koherentin tekstimaailman piirteet: moninaiset viittausverkostot, kertomusten draaman kaarta seuraileva luonne sekä affektiivinen omaelämäkerrallisuus, joita tarkastelen seuraavissa alaluvuissa sanoitusten sisällöllisiin piirteisiin tarkentaen.

”Oon eksyksissä mun pään sisällä”: Paradoksin haasteesta koherenssiin

Kertomuksen ja koherenssin näkökulmasta albumin havainnollisimpia sanoituksia on sen avaava ”Alpha Omega”. Se pohjustaa koko albumin taiteellisen testamentin teemaa ”sydämen auki repimisenä” ja itseristiriidan asettavalla kertosaheen ilmaisulla: ”annan kaiken kun enempää ei oo”. Sanoitus korostaa ajatusten palaamista omaelämäkerrallisen tarinan alkuun:

mul on taas nälkä
kun revit sydämes auki levyllä niin se kuulostaa tältä
saattaa sattuu ja hävettää
mut ei mies menneisyyttään koskaan karkuunkaan
pääse tääl
testamenttii on myöhästä arkussa väkertää
se mut mietteissäni hetkeks alkuun taas lähettää
mis opetettiin lyömään, lautanen tyhjäksi syömään
mis äiti hoitaa poikii ja fajia tulee yömyöhään
perhe pakoili verottajaa, hain Monopolis Erottajaa
päätin et aikuisena ei tarvi heitellä tekoraahaa
köyhyys on pelottavaa, olin hyvä lesottamaan
mul riitti kerrottavaa, kokemuksista melodraamaa
niinkun Eino Leino olis elossa taas
Lahden yö kaipasi selkeesti selostajaa
sillon asennetta oli enemmän kun taitoo
mut tärkein että kaikki mitä tehtiin oli aitoo (...)
("Alpha Omega" 2015a.)

Kertomus nostaa esiin Cheekin nuoruusvuosien ajallisen ja paikallisen diskurssin, jossa korostuvat väkivallan, taloushaasteiden ja konservatiivisten sukupuoliroolien teemat. Cheekin sanoituksille ominaisesti kertomus sekoittaa katukielen ja runokielen piirteitä ja viittaa sanoittamisen taideterapeuttiseen ulottuvuuteen, joka tuottaa ”kokemuksista melodraamaa”. Sanoituksessa laajempaa tekstimaailmaa rakentaa erilaisten aikatasojen hyödyntäminen. Kertomus aukeaa nykyhetkestä takaumina: muoto toistuu useissa albumin kertomuspiirteisissä kappaleissa. Michael

Toolan (2013) huomauttaa, että erilaisten aikatasojen sekoittaminen ei automaattisesti riko kertomuksen koherenssia, jos se tuottaa laajempaa diskursiivista johdonmukaisuutta. Cheekin sanoituksissa ratkaisun voi tulkita korostavan itserefleksion ulottuvuutta, jota heijastaa myös sanoituksen viittaus räpin perustaviin arvoihin kuuluvaan autenttisuuteen: ”tärkein että kaikki mitä tehtiin oli aito”. Sanoitus eksplikoii myös resilienssiteoriassa keskeistä kertomusten hyvinvointivaikutusta: vaikka ”saattaa sattua ja hävettää” vaikeamisen ja tabujen tuhoaminen voi johtaa tilanteeseen, jossa asioiden käsitteleminen kertomuksen keinoin rakentaa haitallisten defenssien sijaan koherenssia. Näin ristiriitais-takin ajatuksista voi rakentua mielen ja kielen vuorovaikutuksessa tarkoituksenmukainen kokemus. (Ks. Cyrulnik 2009, 248–249.)

Mielen hyvin- ja pahoinvoinnin reflektion, defenssien ja koherenssin näkökulmasta suomalaisessa räpissä on julkaistu hiljattain useita havainnollisia kappaleita, kuten JVG feat. Lauri Haav: ”Pojatki itkee” (2022), Paleface: ”Miehet ei itke” (2022) ja Sexmane: ”Älä itke” (2023). Kappaleet osallistuvat ajankohtaiseen keskusteluun (maskuliinisesta) haavoittuvuuden piilottamisen kulttuurista ja sen vaikutuksesta mielen hyvin- ja pahoinvointiin. Teemaa monipuolisesti reflektioivia albumikokonaisuuksia viime vuosilta puolestaan edustavat esimerkiksi Hassan Maikal: *Betonitarha* (2021), Tuomas Kauhanen: *Kun tulee pimeää* (2021) ja Paperi-T: *Joka päivä jotain katoaa* (2023). Vastaava teema on läsnä jo useissa Cheekin varhaisuotannon (2004–2010) sanoituksissa, jotka ovat laajan populaarin huomion ulkopuolella ja kenties artistiuran valtavirtaisen tuotannon (2012–2015) varjossa. Haastatteluaineistossani Tiihonen (2021) korostaa, että hänelle kirjoittaminen on aina ollut tapa purkaa tunteita – etenkin niistä asioista, joista hän ei välttämättä ole puhunut muille. Sanoitta-

minen on Tiihosen (2021) mukaan tuottanut oivalluksen siitä, että tunteista puhumiseen voisi tavoitella myös laajempaa kulttuurista muutosta:

Se oivallus tuli jo joskus vuonna 2005. Sillón mä taidan ”Lyijykynä”-biisissäkin sanoo, että Cheek ei oo supermies. Jos mä nyt kuuntelen noita mun ekoja levyjä, mä aattelen, että jumalauta miten väkivaltasta juttua siellä on. Mutta se oli se mistä mä siihen hommaan tulin, siitä kaduilla pyörivästä porukasta, se on se millasia me oltiin... ja siihen mut oli opetettu kotootakin. Siihen mä halusin antaa jotain enemmän, sellasen puolen, että pojatkin voi itkee. Siitä muodostu sellanen kaksijakoisuus, joka mun tuotannossa oli loppuun asti, välillä aika kärjistetytinkin. (Tiihonen 2021.)

Jo *Alpha Omega* -albumin avauskappaleessa nousee esiin myös konventionaalinen rap-dominanssi ja toistuvasti vakaviakin sanoituksia maustava huumori, kuten: ”brutaalin rehellistä / mul on fiilis et mun lapsenlapset tulee löytää mun kuvani setelistä”. Sanoituksissa havainnollistuu räpin kertomuksille ominainen itseironinen huumori: ikään kuin surullisen klovnin ”nauru itkun kätkemiseksi” (ks. Bradley 2017, 169). Piirteiden voi tulkita edustavan myös toivon näkökulmaa, jossa nauru toimii altavastaajuutta kokevan aseena: se viestii toivottomuutta vahvemmassa toimijuudesta, joka ei suostu uhrin positioon (ks. Cyrulnik 2009, 7). Ilmaisukeinona huumorin voi tulkita tavoittelevan ja tuottavan sanallisesta psykologiseksi kasvavaa koherenssia: Cheekin tuotannon kokonaiskompositiolle on ominaista ilkkurisen toisteinen ilottelu, jonka alta pilkahtelee paljon suruakin. Myös Travis (2012) korostaa, että juuri viihteellinen (ei eksplisiittisesti kantaa ottavaksi tai muutosta tavoittelevaksi tarkoitettu) rap voi toimia omanlaisenaan vastarintana: se tarjoaa kepeää iloa surun keskelle eikä vaadi välitöntä osallistumista suurilla voimavaroilla vaativiin rakenteellisiin muutoksiin. Haastatteluaineistossani Tiihonen (2022) tunnistaa tuotannos-

saan näkökulman, jossa ”mustat asiat vaativat mustaa huumoria” ja pohtii huumorin roolia sanoituksissaan:

Etks se oo niin että vitsissäkin on aina puoli totuutta... että ne vitsitkin mitä siellä on, siellä on aina joku totuus inessä, vaikka se vaikuttaa olevan vaan joku hauska juttu. Mutta mun ongelmahan oli se, että mun vitsejä ei ymmärretty hirveen hyvin, tai ei niitä edes tunnustettu sieltä, koska se hahmo näyttäyty jengille niin vakavana. Kun mun omastakin mielestä jotkut jutut oli vähän *too much* ja just siksi ne oli hauskoja... mutta tosi vaikeehan se on tietenkin vastaanottajan tulkita, että onko tää tässä jutussa nyt tosissaan, kun osassa mä oon ja osassa mä en oo yhtään... et se tulkitsija voi ottaa ne ihan miten haluaa. (Tiihonen 2022.)

Huumorin ohella kappaleen toinen säkeistö palaa korostamaan kertomuksen autenttisuutta, kirjoittamisen yhteyttä kokemusten käsittelemiseen ja itsereflektiota: ”paineissaan mies käy läpi vaiheitaan / olkoon tää viimeinen päiväkirja viileen ja maineikkaan”. Sanoitus päättyy koherenssia luovaan merkityksellisyyteen, jossa korostuvat intohimon, kutsumuksen ja oman persoonallisuuden tiedostamisen teemat: ”alusta loppuun, alphasta omegaan / jos en antais kaikkee must ei ois antamaan ollenkaan / en osaa pantata, sisällä palaa taas kovempaa”. Albumilla seuraava ”Sä huudat” -kappale toistaa nykyhetkestä takautumina rakentuvan kertomuksen kaavaa ja affektiivisen intiimiä omaelämäkerrallisuutta. Se reflektoi Cheekin artistiuran tauon ja tauolta palaamisen ambivalenttejakin tunteita. Kertomus yhdistyy resilienssin paradoksiin sanoittamalla Cheekin sanoituksille konventionaalista itseristiriitaa, jossa toivotut ja haastavat asiat ovat läsnä toisiinsa kietoutuen (ks. myös Pakarinen 2023; Pakarinen julkaisu tulossa).

”Sä huudat” -kappaleen käsittelemän artistiksi palaamisen myötä koherenssin kannalta kronologisesti albumin keskivaiheille sijoittuu konventionaalista rap-dominanssia ja vaikut-

taviin multiriimeihin panostavaa punchline-sanoittamista edustavia kappaleita, kuten ”Me ollaan ne” (feat. Nikke Ankara, ”Chekkonen” ja jäljempänä ”Leveellä” (feat. Herrasmiesliiga ja Kapasiteettiyksikkö). ”Leveellä” on havainnollinen esimerkki myös featien eli kappaleella vierailevien artistien ja samplejen eli musiikillisten tallennelainojen roolista räpissä. Cheekin tuotannolle ominaisesti kappaleen sample-pohja luo toistolla eri tekstimaailmoja toisiinsa sitovan liikkeen ja korostaa räpin yhteisöllistä ulottuvuutta viittaamalla Cheekin ja Herrasmiesliigan ensimmäiseen yhteiseen ”Pelihelveti”-kappaleeseen (2004).¹⁰ Samplet ovatkin keskeinen osa rap-sanoituksissa rakentuvaa kertomusta, jossa räpin monitasoinen tekstuuri kytkee yksityisen kertomuksen aina myös yleiseen merkitystasoon (ks. Burns ym. 2016).

Juhlimista käsittelevät sanoitukset yhdistyvät osaltaan resilienssin paradoksin teemaan heijastelemalla dekadenttia ja räpin keholliseen eetokseen palaavaa elämännälkää vastinparina albumilla korostuville melankolisen lopullisuuden teemoille, kuten ”Me ollaan ne” -kappaleen multiriimeissä: ”me ollaan ne jotka rokkaa ja rollaa / osataan boolaa kun dogaa ollaan / kun nollataan skoolataan vodkaa ja soodaa / vosut halua lähtee ottamaan pollaan”. Osaltaan räpille ominainen karkea ilmaisu palaa sen historiaan äänenä marginalisoitujen ihmisten kadunkulmilla, joissa (esimerkiksi seksistinen, väkivaltainen tai päihdekeskeinen) offensiivinen sanasto ja ristiriitainen huumori noudattavat vallitsevaa ajallista ja paikallista diskurssia. Ajankohtaisessa räpissä ja sitä käsittelevässä julkisessa keskustelussa puhetapa ja sen historia ovat aktiivisessa reflektiossa. (Esim. Miettinen & Salminen 2019, 393–395.) Kuten myös globaalisti suosituimman rap-artisti Eminemin tuotantoa tutkinut Tani Shaffer (2011) huomioi, altavastaajuuden motivoimat kertomukset ovat usein korostetun ristiriitaisia:

ne sisältävät sosiaalisesti torjuttua tematiikkaa ja sovinnaisuudesta piittaamatonta sanastoa (kertomuksesta altavastajaan voimavarana ks. myös Cyrulnik 2009, 198).

Perusteltukin offensiivisiin piirteisiin tarkentaminen avaa räpistä vasta osatotuuden. Kuten Andrea Hara (2012, 19–21) ja Travis (2012, 150–152) korostavat, esimerkiksi seksuaalisuus ja siihen usein lomittuva rakkaus nousevat räpissä esiin myös laajempina kokonaisuutena: luonnollisena, positiivisena ja elinvoimaa edustavana teimana. Etenkin nuorisokulttuurissa teema on vastaanottajia puhutteleva, uhmakkaanakin tarkoituksellinen ja voimavaraksi kasvava osa-alue (offensiivisten sanoitusten paradoksaalisista terapeuttisista eduista ks. Hara 2012, 19–21; Travis 2012, 151). Rap-dominanssia julistaviin sanoituksiin sisältyy Cheekin tuotannossakin toistuvasti itse itsensä kyseenalaistavia ja monitasoista poetiikkaa rakentavia vihjeitä, kuten samalla albumilla ”Makee ja selkeä” (feat. Kashmir) -kappaleen: ”oon kai juuttunu elämään Peter Panina” tai ”Jos sä haluat” (feat. Yasmine Yamajako) -kappaleen: ”oon viiskyt sävy fucked up niinku Christian Grey”. Punchline-sanoitusten liioittelevaan ilmaisuun liitettyä piirre tuottaa kaksoisdiskurssin, jossa valitun estetiikan ihannoimiseen yhdistyy sen ambivalentti reflektio: esimerkiksi sanoituksissa korostuvat rap-dominanssin, juhlimisen ja seksuaalisuuden teemat rakentuvat samaan aikaan ”houkuttaviksi ja hajottaviksi”. Räpille ominainen provokatiivinen eetos voikin olla omanlaistaan affektiivista vastarintaa, joka haastaa vastaanottajan pohdintaan sekoittamalla röyhkeyden ja herkkyyden ääripäitä. Kokonaisuus voi johtaa itsetuntemukselle tärkeisiin autenttisuuden näkökulmiin, kuten haastatteluaineistoni havainnollistaa:

Monihan haluaa ajatella, että nää mun jutut on jotain maniassa kirjoitettua hulluutta tai mitä ikinä... että mä en vaikuttas niin kauheelta, koska ne

jotkut jutut on monelle ihan *over the top*. Kaikkihan ei tajua, että mulla voi olla ajatuksia molemmista ääripäistä... ja että niin voi ajatella ja sanoo vielä ääneenkin. Ja mä koen, että tässä asiassa ihmisten ymmärryksen tasoissa on aika isoja eroja. Mä oon ajatellu, että ärsyttävien asioiden kohdalla voi olla ihan hyvä suunnata katsetta siihen, mikä voi olla itsessä vähän kesken. Sellanen itsetuntemus ja sitten myös sen kaiken hyväksyminen on ihan keskeisessä roolissa, niinku kaikissa asioissa. Ja mun mielestä tästä just muodostuu aika keskeisiä eroja niissä ihmisten ymmärryksen tasoissa... ja millä tavalla sitten tulkitsee asioita. (Tiihonen 2022.)

”Välil mietin loinko hirviön”: Rajattomuudesta ja rajallisuudesta

Albumin keskelle sijoittuva kappale ”Sillat” (feat. Ilta) on kuin kronologinen jatkumo rap-dominanssia julistaville sanoituksille. Se avaa artistiuden varjopuolia juuri rakkauden ja mielen terveyden haasteiden näkökulmasta, kun ”päässä viiraa” ja ”demonit on riivaamaassa”. Sanoitus rinnastaa kokemuksia käsittemetaforisesti (ks. Lakoff & Johnson 1980) tuhovoi-maisiin elementteihin: kilpailulliseen peliin ja suoranaiseen sotaan, jossa maa on miinoitettu haasteilla. Koherenssin tavoittelemiseksi on palattava lähtöruutuun ja luotettava ainoastaan omaan osaamiseen räppäämisessä:

nyt mä nään sut vastarannal yksin tsiigamassa
liekkeihin
ja ihan paskana spiidaamas, vaik vilkutan et
liikahdakaan
mäkin oon vaan liian maassa, en riitaa haasta,
en fiilaa matsaa
mut mun päässä viiraa ja tiedät et demonit on
riivaamaassa
eilen illal vasta olin kyytiä kentälle meille
tilaamassa
nyt liian monta miinaa maassa kaiken pilaamassa
en koskaan siimaa anna ja silti oon itse aina
minglaamas
ja tinaamassa, joka liikan kanssa flirttaamassa
just kun saatiin hommat raiteilleen, sä aloit
taiteilee ja vaiheilee

nyt äänet vaimenee, tarina palaa kaikkein
vaiheineen
palaan takas lähtöruutuun, en kai osaa muuta
ku sylkee
siks menin ja raapasin sen stidin tikkuaskin
kylkeen (...)
("Sillat" 2015a.)

Sanoitus noudattaa albumilla toistuvasti esiin nousevaa reflektion kronologiaa, jossa kertomus aukeaa nykyhetkestä takaumina. Kertomuksellista reflektiota korostaa Cheekin sanoituksille laajemminkin ominainen metarunous eli runous runouden tekemisestä, johon yhdistyy jäljempänä kappaleessa eksplisiittisesti tietoisien mielen teorioihin viittaavaa sanastoa: "oon kuullu et kipu on väistämättöntä, kärsiminen vapaaehtosta / silti pyörin tuhkassa ja kirjotan vuodesta toiseen samaa eeposta". "Räppäämisestä räppääminen" on globaalisti lajille ominainen konventio, jossa mc vie tietoisesti huomion taiteensa ja taiteilijuutensa prosesseihin (Bradley 2017, 162–163). Cheekin sanoituksissa sen voi tulkita havainnollistavan räpille ominaista kognitiivista toimintaa ja resilienssiä tuottavaa kokemusten uudelleentulkintaa, jossa maailmassa voi kokea (taiteellisen prosessin tarjoamaa) tarkoituksellisuutta haastavien kokemustenkin keskellä (ks. Cyrulnik 2009, 48–50; Pakarinen 2023).

Myös kappale "Keinu" käsittelee mielenterveyden teemaa resilienssin paradoksille ominaisin piirtein. Kuluttavat huiput ja kuilut, mutta samaan aikaan tavoittelemisen arvoiset asiat korostuvat jo kertosaikessa:

(...) joka keinussa jumalten keinuu
välillä taivaan ja helvetin heiluu
hän kokee huiput ja kuilut kun keinuu
kun keinuu
joka selässä ristinsä kantaa
kohtalon haltuun itsensä antaa
hän kokee huiput ja kuilut kun keinuu
kun keinuu (...)
("Keinu" 2015a.)

Sanoitus kuvaa taiteilijuuden kohtalonomaisuutta ja sen "lahjan ja kirouksen" kaksoisroolia: "hän tunsi sen vahvana sisällään / mitä saanut oli lahjana isältään / se samalla ikuisen kirouksen sisältää / tuleva kuolemaan suruun ja ikävään". Resilienssin paradoksin mukaisesti kertomus listaa altavastaajuuden kokemuksen haasteita ja niistä huolimatta metaforisesti ilmaistua toivon näkökulmaa: "häntä on kivitetty rehtorin nähden / nimitetty lennoksi tähden / hän on nähnyt omien kääntyvän / sillalla katsellut jokien jäätyvän / silti uskoo valon voittavan vielä / vaikka tietää pimeyden koittavan mukanaan suunsoittajan viedä". Haasteista huolimatta sanoitus ilmentää päättäväistä voimaa ja kutsumusta korostavaa koherenssia: "siitä on kuhistu, jupistu, mutistu / mut ennen kun saaga on valmis hän ei luhistu" ja "hän ei koskaan välittänyt siitä että vastaan tuulee / nyt hän puhuu siellä missä kansa kuulee". Sanoituksen päättävät säkeet korostavat uskoa taiteilijuuden tarkoituksellisuuteen, joka ulottuu yksilöllisistä yhteisöllisiin tavoitteisiin: "hänen on väitetty käyttävän saatanan voimaa / illuminatia seinille maalata voidaan / mut juorut ei riitä kaatamaan poikaa / hän hiphopin parantaa noin vaan"¹¹.

Uranpäätostrilogian tekstimaailman koherenssia korostaa, että omaelämäkerrallinen kirja ja elokuva viittaavat molemmat toistuvasti "Keinu"-kappaleen sanoitukseen.¹² Kirja kuvailee jo artistiuran varhaisempina vuosina esiin nousevia ajatuksia: "Keinuin arjen raadollisuuden ja luovan työn välisessä keinussa. Olin kuvitellut onnistuneeni kipuamaan paikkaan, jossa arki ei ylettyisi minuun. Nyt ymmärsin, ettei siltä ollut turvassa kukaan. Minun kohdallani arjen raadollisuus tarkoitti tunteita, joilla oli voima lamauttaa minut." (Aaltonen 2017, 327.) Elokuvasa keinun metafora nousee esiin esimerkiksi kohtauksessa, jossa Cheekin roolihahmo on psykiatrin vastaanotolla keskustelemassa mahdollisesta

kaksisuuntaisen mielialahäiriön diagnoosista: ”tuntuu kuin keinussa olisi” (Siili 2018). Kirja, elokuva ja niitä seurannut mediajulkisuus ovat mielenterveyden kulttuuristen diskurssien näkökulmasta sanoitukselle keskeisiä konteksteja. Ne käsittelevät diagnostiikkaa sekä terapeutisia ja medikaalisia käytäntöjä varsin monipuolisesti, rauhallisen eleettömästi tai jopa positiivisesti.

Kirjassa kuvaillaan esimerkiksi kokemuksia viikoittaisesta kognitiivisesta psykoterapiasta: ”pidin siitä heti, vaikka se oli erilaista kuin olin kuvitellut” ja ”oli vapauttavaa päästä kertomaan elämästäni ja huolistani ihmiselle, jolla oli vaihtoehtoisuus” (Aaltonen 2017, 175). Kirja käsittelee myös psykologin vastaanotolle sijoitettuja lääkitykseen liittyviä pohdintoja sanoitusta toistavina metaforina: ”ainoastaan psykiatri voi määrätä lääkkeitä, enkä usko pystyväni nousemaan tästä kuilusta ilman niitä”. Kohtausta taustoittaa kuvaus masennuksesta, paniikkikohtauksista ja ”siitä kauhistuttavasta tunteesta, että en halua enää elää”. Terapiaa kirja kuvaa ”välineenä käsitellä elämäni elementtejä” ja tilanteesta toisille kertomista diskurssille merkitsevästi ”reippauden teeskentelyn loppuna”. (Aaltonen 2017, 288–291.) Haastatteluaineistoissani Tiihonen (2022) kertoo saaneensa etenkin kirjastaan paljon merkitsevää palautetta:

Jos joku lukis niitä palautteita niin jengi ymmärtäis, nekin jotka ei tästä mun jutusta tykkää ja pitää tätä ihan merkityksettömänä, niin niistä näkis, että jollekin toiselle se merkityksetön asia voi olla merkityksellinen. Mutta ne on henkilökohtaisia kirjoituksia ja musta olisi väärin avata niitä kaikille... mutta sen mä voin sanoa, että ne jutut on ollu monelle ihan tosi tärkeitä. (Tiihonen 2022.)

Mielenterveysteema on Cheekin tuotannossa noussut laajasti julkiseen keskusteluun uranpäättötrilogian kohdalla. Mielen hyvin- ja pahoinvoinnin aiheet ovat kuitenkin eri tavoin läsnä Cheekin albumeilla toistuvasti jo varhais-

tuotannossa, kuten kappaleissa ”Lyijykynä” (2005), ”Tappiin asti” (2005), ”Vastatuulta” (2007), ”Mielialat ylös alas” (2007), ”Ukonilmalla” (2008), ”Koukussa” (2008), ”Haurasta” (feat. Tasis) (2009) ja ”Kaltevaa pintaa” (feat. Sami Saari) (2009). Räpin kaltainen populaarikulttuuri on tärkeä alusta mielenterveysteeman käsittelemiselle, koska diskursiiviset uskomusjärjestelmät rakentuvat erilaisille kertomuksille. Nuorisoa laajasti puhutellutta mielenterveyden teemaa ovat sanoituksissaan ja kirjoissaan käsitelleet Cheekin lisäksi muutkin rap-artistit, esimerkiksi Mikael Gabriel (Friman & Vanha-Majamaa 2019), Mercedes Bentso (nyk. Mercedes) (Pystynen & Roine (nyk. Raninen) 2019), Uniikki (Tolppanen & Anttonen 2020), Pyhimys (Kuoppala & Taatila 2021) ja Redrama (Lahtela 2022). Kertomuksilla voi tuottaa vaihtoehtoisia merkityksiä, siirtää kulttuurisia uskomuksia ja tavoitella johdonmukaista kokemusmaailmaa. Resilienssin näkökulmasta vaikeuksia kohdanneiden kertomukset selviytymisestä rinnakkain kärsimyksen kanssa ovat merkittäviä: tarinoilla voi rikkoa tabuja, kieltämistä ja vääristelyä, muuntaa stigmatisoivia tilanteita, vähentää syyllisyyttä, häpeää ja patologisointia. (Poijula 2020, 160–162; 165; ks. myös Jäntti ym. 2019.) Haastatteluaineistossani Tiihonen (2022) pohtii teemaa mielenterveyden kulttuuristen diskurssien kannalta havainnollisesti:

Mä voin nykyään tuoda julki kaikenlaisia asioita, koska mua ei hävetä oikeestaan mikään. Mutta eihän se ikinä oo, eikä oo ollu mullekaan ihan helppoa päästä sellaseen tilaan. Vaikka ainahan esimerkiksi tommosia sairauksia on ollu ja noista on sitten keskusteltu jälkepäin, vaikka just Leinosta ja muista, mutta ei kai ne kovinkaan suoraan tuoneet omana elinaikanaan niitä asioita julki... et siinä on tapahtunu iso muutos ja hyvä kehityskulku. (Tiihonen 2022.)

Myös albumin päättävä ”Valot sammuu”-kappale on kuin autenttisuutta alleviivaava

referoitu omaelämäkertä. Albumilla edeltävän ”Keinu”-kappaleen avaama mielenterveys-tema kaikuu sanoituksen kokonaisuudessa diagnostisesta diskurssista poikkeavana metaforisena ilmaisuna. Sanastossa esiintyvät esimerkiksi noidankehä, hirviö, traumat, peikot, klaustrofobia, sekaisin meneminen, varjoksi muuttuminen, hulluksi tuleminen, sydämen särkeminen, ratista irrottaminen, sängyssä pyöriminen, sekoileminen, aivojen räjähtäminen, lääkkeillä nukahtaminen, aikalisän tarvitseminen ja spiraali. Samaan aikaan kertomus konkretisoi resilienssin paradoksin eetoksen: ”sekoilin massiivisten menetysten vuoksi / mut menetysten vuodest tuli menestyksen vuosi”.

Sanoitus rakentaa jälleen myös koherenttia merkitysverkostoa uranpäättötrilogian osien välille. Kirja avaa esimerkiksi sanoituksessa mainittua spiraalia keskeisesti oman mielen reflektioon kohdistuvana käsitteenä luvussa, joka kertoo paniikkikohtauksesta: ”Nyt ei ollut kyse spiraalista. Spiraali on tila, jossa ajaudun kerros kerrokselta syvemmälle ajatuksiini. Niin käy yleensä kiperissä yksityiselämän paikoissa tai luovissa kriiseissä, kun stressi on huipussaan. Parhaimmillaan spiraali toimii kuin muusa tai taivaan enkeli, joka tarjoaa ratkaisun ongelmaan. Mutta nyt tunsin olleeni syvässä ja pimeässä kuilussa, jossa ei ollut tapahtunut mitään. Ymmärsin tarvitsevani apua.” (Aaltonen 2017, 174.) Sanoituksen rakenteessa korostuu myös ”draaman kaari ja katharsis”, joka katkaisee noidankehän (joka kognitiivisen psykologian sanastossa merkitsee haitallisten ajatusketjujen mallia) ja tuo tavoiteltuja asioita myös räpin yhteisölliseen tasoon:

(okei, nyt mä naulaan tän)
suljen ympyrän, katkaisen noidankehän
kun saaga on valmis ei paremmin enää voida tehdä
ehkä sadan vuoden päästä joku koittaa peräs
ku en oo enää tääl niin Team Cheek te hoidatte tän
oon kantanu korteni tähän kekoon, räbän tekoon

se on nostanu muutaki ku tän jäbän egoo (...)
(...) kaikki räjähti, mun aivot siinä mukana
lääkkeet oli ainoos millä nukahtaa
tarvitsin aikalisää muttei ollu aikaa pitää
Kasisali, välillä mä kaipaan sitä
mun elämän siistein viikonloppu, Cheekend
ja mä mietin onks tää Cheek's end (...)
("Valot sammuu" 2015a.)

Sanoituksen jäljempänä sisältyvää ”loinko hirviön” -viittausta voi tulkita eräänlaisena räpin trooppina, jota esimerkiksi rap-artisti Eminem soveltaa toistuvasti tuotannossaan. Laajemmin trooppi viittaa jo kirjallisuusklassikko *Frankensteinin* 1800-luvulla tematisoimaan hallinnan ja hallitsemattomuuden paradoksiin, jossa ihmismielen luoma menestyksen tavoittelu kääntyy rajattomuudessaan myös menetykseksi. Mielen haasteiden kuvaamisesta huolimatta sanoitus päättyy jälleen koherenttia toimijuutta ilmentäviin säkeisiin: ”ajatukset mun päässä sokin sokin taas / istuin Four Seasonsin parvekkeel ja imin Cohibaa / tajusin et on aika vihdoon päätös saada spiraaliin / antakaa mä näytän miten saatetaan saaga finaaliin”. Kertomus korostaa tilanteen omaehtoista ratkaisemista, joka luo tulkintaa resilienssin haasteasenteesta ja ”hallitsemattoman hallitsemisesta”: ratkaisuna ristiriitaan on aikaisempaakin megalomaanisempi, koherentimpi ja immersiivisempi kertomusten trilogia. Myös haastatteluaineistossani korostuu toistuvasti tematiikka, jota voi tulkita resilienssin poetiikalle ja räpin nuoris- ja mielenterveystyöhön tarjoamille kontribuutioille ominaisena uhmakkaana, mutta samalla itse-reflektiivana toimijuutena:¹³

Mä haluan korostaa, että musiikin ei tarvii olla mikään kilpailu, mutta jos on tosi kilpailuhenkisen luonne, niinkun mulla on, niin siitä voi semmonenkin tulla. (...) Sellanen voitontahto ja vahingonilo on todella vahvoja minussa, niinku tossa tuotannossa ja muutenkin ihan kaikessa. Se on hirmu ravitsevaa ja mä saan siitä ihan hirveen paljon, enkä mä ihan kokonaan edes tiedä mistä

se johtuu. (...) Tää on joku mun ominaispiirre ja eihän se todellakaan kaikilla oo näin... ja kai se voi tulla siitä altavastaajuuden tunteesta mulla... että joku luuli, että sä et koskaan voitaisi, onnistuisi tai menestyisi. (Tiihonen 2022.)

Ihmisen hyvinvoinnille perustava tarve kuulua johonkin ja tulla kohdatuksi kanavoituu usein juuri omaelämäkerralliseksi taiteeksi ja voi toimia resilientin selviytymisen keinona haastavissa tilanteissa. Tiedostava verbalisointi voi rakentaa haastavien ja surullistenkin tunteiden käsittelemiseen resilienssiteoriasa keskeisen toimijuuden ulottuvuuden ja rakentaa voimavarapohjaista vastadiskurssia mielenterveyden haasteille niin tekijän kuin vastaanottajan näkökulmasta. (Ks. Knuutila 2006, 23–25.) Myös *Veljeni vartija* -elokuvasa perheen, väkivallan, kuoleman ja rakkauden teemojen keskiöön nousee eräänlainen noidankehä, sukupolvien ketjun katkaiseminen ja ajan arvon korostuminen. Elokuvan teemat täydentävät trilogian kokonaiskoherenssia ja osien vuorovaikutusta albumin ja kirjan tavoin: kokonaisuudessa toistuu monipuolisesti resilienssin paradoksin ja sen reflektiosta nousevan tietoisien mielen tematiikka.

Kertomuksilla avartuvia kategorioita

Artikkelissani olen tutkinut Cheekin uranpäättötrilogian kertomuksia koherenssin ja kulttuurihyvinvoinnin näkökulmista. Artikkelini osoittaa, että räpin poetiikassa on useita Cheekin sanoituksissa havainnollistuvia kielen affektiivisuuteen ja performatiivisuuteen nojaavia toimijuutta tavoittelevia ilmaisukeinoja. Kautta historiansa räpin autenttiset kertomukset ja mahdollisuus samaistua kertomuksiin ovat vastanneet inhimillisiin kuulumisen ja kohdatuksi tulemisen perustarpeisiin. Sisällöllisesti Cheekin sanoitukset rakentavat usein

resilienssin paradoksin ja siitä koherenssia tavoittelevan teeman mukaisia kertomuksia. Useissa Cheekin sanoituksissa paradokseista rakentuu itsereflektion kautta koherentti ja merkityksellisyyden kokemusta heijastava kertomus. Vakavissakaan aiheissa kertomukset eivät luovu huumorista. Ilmaisukeinona huumorin voi tulkita heijastavan resilienssille keskeistä omien ajatusmallien tarkastelua, aktiivista kokemusten vaihtoehtoista tulkintaa ja tietoisien mielen toimijuutta. Cheekin sanoitukset korostavat koherenssia myös tekstimaailman piirteillään: intermediaaliset viittaukset, merkitysverkostot ja eri tasoilla liikkuminen tekevät päähenkilöstä moniulotteisen ja kokonaiskomposition juonesta paradoksaalisesti myös johdonmukaisen. Tekstimaailman kokonaisuus rakentuu immersiiiviseksi kokonaisuudeksi, mikä voi taustoittaa sen laajaa suosiota ja kulttuurihyvinvointia rakentavia resilienssin poetiikan ominaisuuksia.

Cheekin tuotanto liikkuu yhtä sujuvasti tragedian ja komedian kentillä ja tiivistää näin jotain olennaista elämän luonteesta. Cheekin sanoitusten omaelämäkerrallisuus on rap-konventionaalisen autenttista ja siinä määrin intiimiä, että sen voi tulkita tuottavan vahvoja (positiivisia ja negatiivisia) tunnereaktioita. Cheekin uranpäättötrilogian kertomuksia leimaava häpeän tekeminen voimattomaksi avoimuuden, suoruuden ja provokaation keinoin voi muokata keskeisesti mielenterveyden kulttuurisia diskursseja. Se normalisoi ihmismielen eri ulottuvuuksien käsittelemisen tabuja ja tuottaa kulttuurisesti tärkeän lähestymistavan, jossa mielen hyvin- ja pahoinvoinnin määrittelyt eivät asetu tarkkarajaisiin kategorioihin. Ne saavat merkityksensä diagnostisen diskurssin sijaan autenttisista kokemuksista ja taiteellisesta ilmaisusta. Räpille ominaisesti Cheekin sanoitusten diskurssi rakentuu moninaiseksi: menestykset ja menetykset kulkevat siinä toistuvasti rinnakkain. Kokonaisuus rakentaa

tärkeän reflektion ihmisen kaksijakoisuuden hyväksymisestä ja nostaa esiin mielen hyvin- tai pahoinvoinnin mustavalkoisen määrittelyn mahdolltomuuden.

Cheekin uranpäättöstrilogian kokonaiskompositio havainnollistaa resilienssiteoriassa keskeistä lähtökohtaa, jossa haastavista tilanteista nouseva rajallisuuden reflektio voi paradoksaalisesti johtaa rajattomampaan elämäntuntoon. Hyvinvoinnin kannalta kokemuksia oleellisempaa voikin olla koherentin merkityksen löytäminen kokemuksille. Ajankohtaisen suomalaisen räpin voi tulkita rakentavan jatkumoa myös Cheekin tuotannon ja etenkin uranpäättöstrilogian ilmaisukeinoille ja teemoille. Räpin keskeinen asema nuorisokulttuurissa voi vaikuttaa merkittävästi tapoihin käsitellä ja käsittää mielenterveysteemaa. Samalla se voi tarjota nuoriso- ja mielenterveystyön toimijoille autenttista kuvaa arkisista kokemusmaailmoista. Rämpissä viihteellisen tai provosoivan pinnan alta nousee esiin kertomuksia mielenterveydelle perustavasta autenttisuuden tavoittelusta sekä positiivisten että negatiivisten asioiden kohtaamisessa. Poettisella luvutavalla voi tunnistaa rap-tuotannoista mielen voimavaroja vahvistavia ilmaisukeinoja ja diskursiivisesti tärkeitä temaattisia kokonaisuuksia. Niiden pohjalta nuoriso- ja mielenterveystyöhön voi kehittää toimijuutta tavoittelevia metodeja, joissa sovelletaan rap-sanoitusten tekemistä tai kuuntelemista osana laajempaa terapeutista kokonaisuutta yksilöllisellä tai yhteisöllisellä tasolla.

Viitteet

1 Suomessa hiphop-kulttuurin musiikista ovat käytössä molemmat kirjoitusasut: rap ja räp. Käytän artikkelissani pääsääntöisesti muotoa rap, koska sanalle viime vuosina vakiintunut lyhennemääritelmä (engl. *rhythmically accentuated poetry*) kuvaa lajia runouden näkökulmasta merkitsevästi.

- Suomen kielen vaatimien erottelujen vuoksi käytän taivutusmuodoissa myös kirjoitusasua räp.
- 2 Artikkelini on osa kirjallisuustieteen väitöskirjatutkimustani, jossa tutkin Cheekin poetiikkaa ja sen suhdetta kulttuurihyvinvointiin. Tutkimustani taustoittaa Cheekin koko tuotannon (1998–2018) tarkasteleminen. Tutkimuksessani rakennan räpin resilienssin poetiikan käsitettä, jota tarkastelen useiden eri ilmaisukeinojen alueilla (esim. Pakarinen 2023; Pakarinen julkaisu tulossa).
- 3 Kristiina Brunila ja kumppanit (2021) esittävät, että aikaamme leimaa terapeutinen valta, joka kutsuu yksilöitä optimoimaan itseään ja elämäänsä yhteiskuntaan paremmin sopiviksi. Vallan muotona se on jännitteinen: se voi tarjota voimaantumisen kokemuksia, mutta myös ohittaa rakenteellisia ongelmia. Artikkelillani en ehdota, että räpin taideterapeuttisuus voi korvata esimerkiksi nuoriso- ja mielenterveyspalveluiden mahdollisia puutteita, vaan tavoittelen dialogia näkökulmien välille.
- 4 Tutkimushaastattelut toteutettiin noin kolmen tunnin kestoisina henkilökohtaisina tapaamisina Helsingissä. Dialogisissa teemahaastatteluisa keskustelua ohjaava temaattinen runko oli joustava: se oli rajattu ennalta rap-sanoittamisen alateemoihin, mutta valitussa metodissa korostui avoimuus itse tilanteessa nouseville teemoille ja rakentuvalle vuorovaikutukselle. Metodin valintaa perusteli hiphop-tutkimuksen dialoginen eetos, jossa kulttuurin toimijoiden tuottama tieto on aina arvokasta. Omaelämäkerrallisen ja sensitiivisenkin aineiston kohdalla (jossa haastateltava osallistuu tutkimukseen poikkeuksellisesti tunnisteellisena) valintaa perusteli myös tutkimuseettinen tulkintojen reflektio. Reflektion osalta metodissa oli keskeistä myös haastateltavan mahdollisuus lukea ja kommentoida artikkelikäsitkirjoituksia prosessin aikana.
- 5 *Alpha Omega* on toistaiseksi ainoa albumi, joka on täyttänyt suoratoistopalvelu Spotifyn Suomen top 10 -listan yhden artistin kappaleilla (esim. Rautio 2015). Artikkeliani kontekstoi myös albumin taiteellista prosessia avaava dokumentti *Jare vs. Cheek* (Niva 2015).
- 6 Suomessakin on toteutettu luovaa sanoittamista nuorisotyössä soveltavia rap-työpajoja (esim. Ylitepsa 2019). Rap-sanoituksia on tulkittu *Sanat haltuun* -hankkeessa, jonka tavoitteena on tukea nuorten lukutaitoa toimijuuden resursseina. Hankkeessa on tuotettu myös työpajojen opasmateriaalia opettajille. (Jäkkö 2018; Salusjärvi ym. 2022.)
- 7 Rajaukseni nojaa myös Patrik Hoganin (2009, 17–44) käsitteeseen kertomusuniversaaleis-

- ta, joissa esimerkiksi Cheekin tuotannossakin korostuville rakkauden ja kuoleman teemoille rakentuu ihmismieleen laajasti resonoivia tragedian, komedian tai näitä varioivan tragikomedian kertomuksia (jotka tuottavat katharsiksen). *Alpha Omega* -albumin ja konserttikiertueen yhteydessä julkaistu *Alpha Omega* -lyhytelokuva (2015b) on kertomusuniversaalien näkökulmasta merkitsevä tulkintavihje: se nimeää kohtauksia antiikin poetiikasta mukailluin termein kuten strophe, antistrophe ja exode. Myös koherenssin teoria seuraa jo aristotelisen poetiikan tunnistamia periaatteita (Toolan 2013).
- 8 Michael Viega (2012) esittää vastaavia näkemyksiä rap-sanoitusten taideterapeuttisesta sovelletavuudesta sankaritarinan käsitteen avulla.
 - 9 Yksilöllisiä tunnetiloja korostava kaupallinen rap-musiikki on globaalisti ja lokaalisti usein myös ”artistiuden etuoikeutetun kärsimyksen” kritiikin kohteena. Diskursiivisesta näkökulmasta kritiikki voi olla ongelmallista: esimerkiksi toisen henkilön kärsimyksen arvottaminen on lähtökohtaisesti haitallista mielenterveyden käsittelemisen ja käsittämisen tavoille (esim. Jäntti ym. 2019).
 - 10 Herrasmiesliiga on Jare Tiihosen sekä (myös vuosien ajan Cheekin konserteissa tuplaajina toimineiden) Kari Härkösen (eli Brädi) ja Tomi Sipikarin (eli TS) muodostama yhtye.
 - 11 Cheekin sanoitusten puhujaratkaisut olisivat laajuudessaan oma tutkimusaiheensa. *Alpha Omegan* sanoituksissa esiintyy pääsääntöisesti Cheekin tuotannolle ominainen ensimmäisen persoonan kertonta, mutta kappaleissa ”Chekkonen” ja ”Keinu” myös kolmannen persoonan kertonta. Ratkaisun voi tulkita heijastavan koherenssin kadottamisen ja etsimisen ristivetoa ja reflektiota, joka ulottuu sanoituksen sisällöstä muotoon.
 - 12 ”Keinu”-kappaleen sanoitus viittaa etenkin kertosaakeellään Eino Leinon ”Jumalien keinu”-runoon (1902), joka on ollut Tiihoselle puhutteleva kuvaus ”hulluudesta” (Tiihonen 2022; ks. Aaltonen 2017, 460). Michael Toolan (2013) listaa etenkin intertekstuaalisuuden koherenssin piirteiden joukkoon. Väitöskirjassani tutkin Cheekin sanoitusten intertekstuaalisuutta omassa tutkimusartikkelissaan.
 - 13 Provosoiavasta altavastajuudesta voimaa tavoitteleva jatkumo havainnollistuu ajankohtaisessa suomalaisessa räpissä. Paradokseista koherenssia rakentava ja eri tavoin haasteita, niiden voittamista ja mielen reflektiota käsittelevä tematiikka korostuu esimerkiksi Sexmanen omaleimaisella albumilla *Sextape II* (2023) ja Costin temaattisesti koherentilla albumilla *Limbo* (2022). Sexmane samplaa albumillaan esimerkiksi Cheekin uranpäättöstrilogiaa edeltävää ”Äärirafoille”-kappaletta (2014): sanoituksesta muodostuu metarunollinen (sanoituksessa itse sanoitusta ja samplea kommentoiva) dialogi. Costin albumilla dialogisuutta edustaa Tiihosen *spoken word* -intro, jonka sisältö reflektoituu sanoituksissa läpi albumin.

Tutkimusaineisto

- Aaltonen, Mikko (2017/2016) *JHT – musta lammas*. Helsinki: Otava.
- Cheek (2004) *Avaimet mun kulmille*. Cd. Sony Music.
- Cheek (2005) *Käännän sivuu*. Cd. Sony Music.
- Cheek (2007) *Kasvukipuja*. Cd. Rähinä Records.
- Cheek (2008) *Kuka sä oot?* Cd. Rähinä Records.
- Cheek (2009) *Jare Henrik Tiihonen*. Cd. Rähinä Records.
- Cheek (2014) *Äärirafoille*. Spotify-single. Warner Music & Liiga Music.
- Cheek (2015a) *Alpha Omega*. Cd. Warner Music & Liiga Music.
- Cheek (2015b) *Alpha Omega* -lyhytelokuva. Ohjaus Hannu Aukia. YouTube-video. Liiga Music. https://www.youtube.com/watch?v=ubLT9wA_HaU (Viitattu 12.2.2024.)
- Costi (2022) *Limbo*. Spotify-albumi. PME Records.
- Friman, Laura & Anton Vanha-Majamaa (2019) *Mikael Gabriel – Alasti*. Helsinki: WSOY.
- Hassan Maikal (2021) *Betonitarha*. Spotify-albumi. Sony Music.
- JVG (feat. Lauri Haav) (2022) *Pojatki itkee*. Spotify-single. Warner Music & PME Records.
- Kuoppala, Mikko & Taatila, Hippo (2021) *Pyhimys. Sanat ja tarinat*. Helsinki: Johnny Kniga.
- Lahtela, Johannes (2022) *Redrama. Liekeistä luovuu-teen*. Helsinki: Otava.
- Niva, Mika (ohj.) (2015) *Jare vs. Cheek* -dokumentti. Digitaalinen tallenne tutkimuskäyttöön Yle Areenan arkistosta. Aineisto tutkijan hallussa.
- Paleface (2022) *Miehet ei itke*. Spotify-single. Sony Music.
- Paperi-T (2023) *Joka päivä jotain katoaa*. Spotify-albumi. Johanna Kustannus.
- Pystynen, Venla & Roine (nyk. Raninen), Linda-Maria (2019) *Mercedes Bentso. Ei koira muttei miehkään*. Helsinki: Johnny Kniga.
- Sexmane (2023) *Sextape II*. Spotify-albumi. Sony Music.
- Siili, Jukka-Pekka (ohj.) (2018) *Veljeni vartija*. Dvd. Helsinki Filmi.

- Tiihonen, Jare (2021) Haastatteluaineisto, Anna Pakarinen. 14.10.2021. Helsinki. Aineisto tutkijan hallussa.
- Tiihonen, Jare (2022) Haastatteluaineisto, Anna Pakarinen. 7.3.2022. Helsinki. Aineisto tutkijan hallussa.
- Tiihonen, Jare (2023) Yksityisviestikeskustelu, Anna Pakarinen. 29.8.2023. Aineisto tutkijan hallussa.
- Tolppanen, Dan & Anttonen, Miikka (2020) *Uniikki elämä*. Helsinki: Otava.
- Tuomas Kauhanen (2021) *Kun tulee pimeää*. Spotify-albumi. Sony Music & M-Eazy Music.
- Office for Europe.
- Frye, Northrop (1981) *The Great Code. The Bible and Literature*. New York: Harcourt.
- Gustafsberg, Harri (2021) *Do people get shot because some cops panic? Enhancement of individual resilience through a police resilience and efficiency training program*. Väitöskirja. Helsinki: Otava.
- Hadley, Susan & Yancy, George (toim.) (2012) *Therapeutic Uses of Rap and Hip Hop*. London: Routledge.
- Hara, Andrea Frisch (2012) RAP (Requisite, Ally, Protector) and the Desperate Contemporary Adolescent. Teoksessa Susan Hadley & George Yancy (toim.) *Therapeutic Uses of Rap and Hip Hop*. London: Routledge, 3–25.
- Hogan, Patrick (2009/2003) *The Mind and Its Stories*. Cambridge: Cambridge University.
- Huhtinen-Hildén, Laura & Isola, Anna-Maria & Berden, Iina & Hiltunen, Mirja & Salonen, Arto O. (2020) Mitä on kulttuurihyvinvointi? *Yhteiskuntapolitiikka* 1.12.2020. <https://yplehti.fi/blogiarkisto/mita-on-kulttuurihyvinvointi/> (Viitattu 12.2.2024.)
- Hühn, Peter & Sommer, Roy (2013/2012) Narration in Poetry and Drama. Teoksessa Peter Hühn, Jan Christoph Meister, John Pier & Wolf Schmid (toim.) *The Living Handbook of Narratology*. <https://www-archiv.fdm.uni-hamburg.de/lhn/node/40.html> (Viitattu 12.2.2024.)
- Jäkkö, Emmi (toim.) (2018) *Sanat haltuun. Rap-musiikilla lukemisen mestariksi*. Helsinki: Lukukeskus.
- Jääntti, Saara & Heimonen, Kirsi & Kuuva, Sari & Mäkilä, Annastiina (toim.) (2019) *Hulluus ja kulttuurin mielenterveystutkimus*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Kainulainen, Siru & Steinby, Liisa & Välimäki, Susanna (toim.) (2018) *Kirjallisuuden ja musiikin leikkauspintoja*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Knuuttila, Sirkka (2006) Kriisistä sanataiteeksi: traumakertomusten estetiikkaa. Kirjallisuudentutkimuksen aikakauslehti *Avain* 4 (3), 22–42. <https://doi.org/10.30665/av.74672>
- Kärjä, Antti-Ville (2019) Suomiräppiä ennen suomiräppiä: suomalainen rap ja historian poliittisuus. Teoksessa Venla Sykäri, Inka Rantakallio, Elina Westinen & Dragana Cvetanovic (toim.) *Hiphop Suomessa: puheenvuoroja tutkijoilta ja tekijöiltä*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisu 219, 89–123.
- Lakoff, George & Johnson, Mark (1980) *Metaphors We Live By*. Chicago: Chicago University.
- Masten, Ann (2001) Ordinary Magic: Resilience Processes in Development. *American Psychologist*

- 56 (3), 227–238.
- Miettinen, Karri (Paleface) & Salminen, Esa (2019) *Kolmetoista kertaa kovempi. Rappärin käsikirja*. Helsinki: Like.
- Pakarinen, Anna (2023) ”Mä kaipaan takas sun luo, sinne missä mun hyvä on”: Taiteenlajiin kohdistuva rakkaus rap-artisti Cheekin musiikkivideoissa. *Lähikuva – Audiovisuaalisen Kulttuurin Tieteellinen Julkaisu* 36 (2), 26–42. <https://doi.org/10.23994/lk.136793>
- Pakarinen, Anna (tulossa) ”Meen niin ääriarajoille, että mun pääni hajoo”: Runollisen resilienssin poetiikkaa Cheekin rap-tuotannossa.
- Pojjula, Soili (2020/2018) *Resilienssi. Muutosten kohtaamisen taito*. Helsinki: Kirjapaja.
- Rantakallio, Inka (2018) Sana ylös. Riittäminen suomenkielisessä rap-lyriikassa. Teoksessa Siru Kainulainen, Liisa Steinby & Susanna Välimäki (toim.) *Kirjallisuuden ja musiikin leikkauspintoja*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 361–386.
- Rantakallio, Inka (2019) *New Spirituality, Atheism and Authenticity in Finnish Underground Rap*. Väitöskirja. Turku: Turun yliopisto.
- Rantakallio, Inka & Strand, Heini (toim.) (2021): *Kuka kuuluu? Kirjoituksia hiphopista ja feminismistä*. Helsinki: Kosmos.
- Rantakallio, Inka & Westinen, Elina (2022) Johdanto. Hiphop-kulttuurin opetus ja tutkimus Suomessa. *Musiikin suunta* 44 (2). <https://musiikinsuunta.fi/2022/2-2022-44-vuosikerta/johdanto-hiphop-kulttuurin-tutkimus-ja-opetus-suomessa/> (Viitattu 12.2.2024.)
- Rautio, Sampsa (2015) Cheek teki historiaa: Spotifyn top 10 -listalla vain Alpha Omega -levyn biisejä. *Yle Uutiset* 17.10.2015. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/10/17/cheek-teki-historiaa-spotifyn-top-10-listalla-vain-alpha-omega-levyn-biiseja> (Viitattu 12.2.2024.)
- Rinta-Pollari, Alma (tulossa) Maskuliinisuuden representaatiot suomiräpin eri genreissä.
- Saaristo, Annukka (2023) Suomiräpin paikka, performanssi ja yhteisöt Olarissa. Teoksessa Kaarina Koski & Tuomas Hovi (toim.) *Kansanperinne 2.0. Sukelluksia 2000-luvun vernakulaariin kulttuuriin*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 173–201.
- Salusjärvi, Aleksis & Sarjanen, Mikko & Markkanen, Hanna (2022) *Sanat haltuun – opettajan opas. Kolme työpajamallia lukutaidon tueksi*. Helsinki: Lukukeskus. <https://sanahaltuun.fi/opettajano-pas/> (Viitattu 12.2.2024.)
- Shaffer, Tani (2011) *Explicit Content. Why You Should Listen to the Shady Side of Hip Hop*. Lulu Online Publications.
- Sirén, Vesa (2022) Tässä ovat vuoden kuunnelluimmat laulut ja artistit Spotifyssa – Gettomasa teki läpimurron. *Helsingin Sanomat* 30.11.2022. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000009231401.html> (Viitattu 12.2.2024.)
- Stockwell, Peter (2009) *Texture: Cognitive Aesthetics of Reading*. Edinburgh: Edinburgh University.
- Stockwell, Peter (2020/2002) *Cognitive Poetics. An Introduction*. London: Routledge.
- Sykäri, Venla & Rantakallio, Inka & Westinen, Elina & Cvetanovic, Dragana (toim.) (2019) *Hiphop Suomessa: puheenvuoroja tutkijoilta ja tekijöiltä*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 219.
- Tammi, Pekka (2009) Kertomusta vastaan. Teoksessa Samuli Hägg, Markku Lehtimäki & Liisa Steinby (toim.) *Näkökulmia kertomuksen tutkimukseen*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Toolan, Michael (2013/2011) Coherence. Teoksessa Peter Hühn, Jan Christoph Meister, John Pier & Wolf Schmid (toim.): *The Living Handbook of Narratology*. <https://www-archiv.fdm.uni-hamburg.de/lhn/node/69.html> (Viitattu 12.2.2024.)
- Travis, Raphael (2012) Rap Music and the Empowerment of Today’s Youth: Evidence in Everyday Music Listening, Music Therapy and Commercial Rap Music. *Child and Adolescent Social Work Journal* 4 (30), 139–167.
- Travis, Raphael (2015) *The Healing Power of Hip Hop*. Santa Barbara: Praeger.
- Viega, Michael (2012) The Hero’s Journey in Hip Hop and Its Applications in Music Therapy. Teoksessa Susan Hadley & George Yancy (toim.) *Therapeutic Uses of Rap and Hip Hop*. London: Routledge, 57–78.
- Westinen, Elina (2014) *The Discursive Construction of Authenticity. Resources, Scales and Polycentricity in Finnish Hip Hop Culture*. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Westinen, Elina (2023) *Aina ollut tääl. Suomiräp 4.0*. Helsinki: Johnny Kniga.
- Yli-Suvanto, Tomi (2021; 2023) *Mist sä tuut? Dokumenttisarja. Kaudet 1 & 2*. Yle Areena. <https://areena.yle.fi/1-50599658> (Viitattu 12.2.2024.)
- Yli-Tepsa, Hanna (2019) Rap-työpajat voimaantumisen sosiaalisena kontekstina. Teoksessa Venla Sykäri, Inka Rantakallio, Elina Westinen & Dragana Cvetanovic (toim.) *Hiphop Suomessa: puheenvuoroja tutkijoilta ja tekijöiltä*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 219, 322–339.